

ПЕТЪР ВЕЛЧЕВ
ПРЕДГОВОР
КЪМ „НОЩНАТА ТЕМЕНУГА“

chitanka.info

Александър Блок е от онези човеци и поети, които се явяват веднъж на стотици години върху нашата прашна и грешна земя. Човек и поет абсолютен. Залутан между две епохи от руската история, всяка от които го разкъсва — но то възкръсва чрез невероятния си талант, мъдрост и човечност.

За да се превърне в говорител и свидетел на епохата и да запечати в своите сякаш неволно отронени, но всъщност изключително дълбоки стихове.

За да може по-късно неговата съвременница и добра приятелка Анна Ахматова да го нарече „памятник началу века“ „трагическия тенор епохи“. За да може и до днес звукът на името Блок да пърха като птица над нас и над нашата представа за поезия.

Има поети, и то големи поети, които възпроизвеждат битието такова, каквото е, каквото всички го знаем. Но има и поети, които пресътворяват, пресъздават битието — те гледат в него, през него, чрез него и отвъд него. Блок е именно от втората категория творци.

Поезията му е изключително явление — без конкуренция без съперничество — дори и в границите и мащабите на голямата руска поезия от края на XIX и началото на XX век.

Цялата блестяща плеяда поети от така нареченото „сребърно столетие“ някак бледнеят пред него. Отстъпват, пред могъщата и велика простота на неговия стих. И не защото са по-немощни стихотворци... И не защото са по-незначителни в идейно и умствено отношение... А понеже не постигат в същата степен неговата кръвна, органична връзка с руската родина, нация и история. Връзката на поета с породилото го битие, за която Райнер Мария Рилке беше казал:

*... да видиш как в стиха съдбата влиза,
остава вечно там и се превръща
в картина, в образ, сякаш в прародител...*

А прародителите на Блок трябва да търсим не само в двата старинни дворянски рода, от които произхожда (там има и няколко благородни капки германска кръв). Трябва да ги търсим в кръвната връзка на Блок с голямото поетическо потекло — Пушкин, Тютчев, Лермонтов, Некрасов. Тоест с първоначалата на руската поезия. С

нейния златен век, чийто последен представител е Блок. След него може би само Анна Ахматова може да бъде причислена към тази традиция, към това „пушкинско коляно“, откъдето тръгват големите и вечни неща в руската литература.

Блок, подобно на Пушкин, успява да създаде хармония и от дисонансите на битието, и от противоречията и трагизмите на собствения си живот. Успява да превърне и ръждата в злато, и калта в небе.

Той живее и твори всред бележити съвременници, някои по-млади, а някои по-стари от него. Достатъчно е да споменем И. Аненски, В. Брюсов, К. Балмонт, Ив. Бунин, А. Белий, М. Волошин, Вл. Маяковски, Б. Пастернак, М. Цветаева. (Двама от тях са нобелови лауреати.) И ако се откроява ярко между тях, това вече само по себе си значи много.

Всички те го надживяват, което и не е чак толкова чудно, като се има предвид, че Блок дори не доживява до четиридесет и една годишна възраст. В ковчегата той е неузнаваем и напомня много Дон Кихот. Това може да се види от графичната скица на Юрий Аненков.

Блок не е само поет-символист. Той е поет-символ, поет-епоха, поет на поетите. За него Маяковски казва, че е „оказал огромно влияние върху цялата съвременна поезия“. И многозначително добавя: „Някои и досега не могат да се откъснат от омагьосващите му стихове — вземайки някаква блоковска дума, те я разгръщат на цели страници, построявайки върху нея цялото си поетическо богатство.“

Един Максим Горки искрено се любовува на „строгото му лице и глава на флорентинец от епохата на Ренесанса“. Нарича го „човек и поет с безстрашна искреност“. И проникновено се удивлява на неясните му, но трагични предчувствия.

Блок е поет с абсолютен слух — в най-висшия смисъл на това понятие, а не само в терминологията на музикалните педагози. Това е слух за ритмите, които бушуват в живота. Слух за рими и алитерации. Слух за идеи, образи и невнятни слова. Слух за самия смисъл на руското битие и руската история:

*О, Русь моя! Жена моя! До боли
Нам ясен долгий путь!*

*Наш путь — стрелой татарской древной воли
Пронзил нам грудь.*

Това е абсолютен слух за самия смисъл на човешкото битие изобщо. Това, което за обикновените хора е залезът на всеки обикновен ден, за поета звучи по-иначе, по-далечно и по-трагично:

*Еще вернутся мысли, спори,
Но будет скучно и темно.
К чему спускать на окнах шторы?
День догорел в душе давно.*

Александър Блок безспорно принадлежи към рода на поетите пророци. От Омирово време те са живели, а може би и още живеят сред нас. Това пророчество има много имена, сред които са „човек“, „родина“, „история“, „съдба“. Радвам се, че в българската литература това е осъзнато отдавна. Още Гео Милев (в своя некролог за Блок) изтъква: „Блок не беше един индивидуален психологичен и художествен фойерверк, а колективно психологично възпламеняване в силни, художествени форми. Блок не е само Блок: Блок е Русия.“ А Теодор Траянов в своя величествен „Пантеон“ пише:

*В каква неземна литургия
той чу пророка в своя глас,
и за душата на Русия
издигна нов иконостас.*

Още много преди у нас да започне да се превежда поезията на Блок, той вече е част от духовния свят на българските поети. Един от най-забележителните цикли на Димчо Дебелянов „Под сурдинка“ (1914) носи прочутото мото на Блок:

И стало беспощадно ясно —

Жизнь прошумела и ушла.

Именно чрез това мото за първи път се докоснах и аз до поезията на Блок — понеже Дебелянов ми беше любим поет от детинство, а руския поет още не познавах. Едва по-късно, някъде около 1960 г., го прочетох благодарение изданието от библиотеката на баща ми — двутомника със сребристосиви корици „А. Блок. Полное собрание стихотворений. Москва. 1946“. Това запознанство с Блок дължа на непрежалимия си баща, комуто дължа още толкова много неща, че не мога да ги изброя.

Оттогава и чак до ден днешен името и образът на Александър Блок живеят трайно и безкрайно в моето съзнание. Това, че преди доста години се одързостих да преведа негови стихове, не е най-важното. Много по-важно е, че в душата ми и досега живеят простите, естествени и весели рими: Александър Блок — Александър Бог...

Поезията на Блок е глъбина чрез простота, бездна в ограниченото пространство на стиха, звездна безкрайност в представите и понятията на нашата човешка нетрайност. Най-сложни, дълбоки и многосмислени неща са казани по най-пряк и дори най-банален начин. И в най-простата, романсова форма на стиха.

Всичко това, а и доста още неща, за които няма тук да говоря, създават съвсем реални, граничещи с конгениалност проблеми пред всеки преводач на Блок. Самият аз не съм в състояние да предложа на читателите самия Александър Блок, а само един български, един мой вариант на неговата поезия.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.